

Válasz Professzor Dr. Ungvári László opponensi véleményére

Nagyon szépen köszönöm az opponens úr észrevételeit, amelyek a bírálataban megfogalmazásra kerültek.

Bevezető gondolatok

Köszönöm szépen a pozitív, a munka nagyságát elismerő véleményt. A védelemre benyújtott értekezés a felsőoktatás kereteinek átalakítási folyamata közepén történt meg, így igazán kihívás volt számomra a dolgozat naprakészségének megteremtése. Az értekezésbe próbáltam a műhelyvita óta lezajlott körülményeket is beemelni valamint az aktualitását veszített momentumokat törölni.

A téma feldolgozásának időszerűsége

A témaválasztás aktualitását illetve annak társadalomra gyakorolt hatását magam is fontos szempontnak tartottam a tudományos munka megkezdésekor és a vizsgálati téma kijelölésekor.

Irodalom feldolgozás, módszertan és az elért eredmények megfogalmazása. Az értekezés tudományos eredményei

A feldolgozott szakirodalmi források tekintetében törekedtem mind a hazai, mind a nemzetközi meghatározó publikációk felkutatására és azok megismerésére. A releváns szakirodalom feldolgozásának eredményeit az értekezés különböző tartalmi egységeihez rendelve jelenítettem meg. A dolgozat terjedelmi valóban meghaladja az elvárt mértéket, ám - az opponens úr véleményével egyet értve – az már a tartalom sérülése nélkül nem volt tovább csökkenthető.

Örömömre szolgál, hogy az alkalmazott kutatási módszertan tekintetében a tudományos munka feltételei teljesültek tekinthetőek és ezzel együtt a kapott eredmények tudományos alátámasztása nem vitatott.

A hipotézisek elfogadásának vagy elvetésének egyértelmű kifejezését törekedtem megfelelő módon megfogalmazni, de elfogadom az opponens úr ide vonatkozó kritikáját.

Köszönöm, hogy az értekezés bírálója új- és újszerű tudományos eredménynek fogadja el a megfogalmazott hét tézis mindegyikét.

Formai követelmények

Örömömre szolgál, hogy észrevette azon szándékomat, hogy nem csak a szakmai kutatási tevékenységben, de az általános formai megoldásokban is igényes munkát készítek. A terjedelmi korlátok túllépése a nagy területet felölelő szakmai vizsgálat eredménye, amely csökkentésének tekintetben a műhelyvitához képest törekedtem előrelépni.

Válasz az opponensi véleményben megfogalmazott kérdésre

Elemesse a Bologna-rendszer képzési rendszerre gyakorolt hatásait! A változtatás (a bevezetett új rendszer) rontott vagy javított a képzés tartalmán?

A bolognai folyamat eredményeinek 2006-os magyarországi bevezetése még nem volt kellően előkészített, az átállás nem ment nehézségek nélkül. A bevezetést megelőző időszakban hiányzott a társadalmi konszenzus, amely létrehozná a szükséges mechanizmusokat és technikákat. A bevezetési periódust jellemzi például az a momentum, hogy a 2006 szeptemberében felsőoktatási tanulóikat kezdő hallgatók nem tudhatták, hogy a szakjukat elvégezve milyen mesterszakokon tanulhatnak tovább, mert az első évfolyamok csak 2009/10 tanévben indultak el. A két képzési ciklus kidolgozása tehát időben egymást követte és ebből adódóan nem alkotott kellően egységes képzési szerkezetet.

A három képzési ciklusból az alapképzést és a mesterképzést a hazai megvalósulás együtt, míg a doktori képzést ezektől külön kezeli. A nyugat-európai országok többségében jól megvalósul az a megközelítés, hogy az alapképzés két irányba, azaz a munkaerő-piac, illetve a mesterképzés irányába készíti fel a hallgatót, míg a mester szintű képzés szorosabban összefügg a doktori képzéssel, mely szinteken a kutatások szerepe a hangsúlyosabb. Hazánkban még napjainkig is a Bologna folyamatot a közvélemény a többciklusú képzéssel azonosítja, amely csak egy eleme a folyamatnak, a hangsúly sokkal inkább az átjárhatóság, a széles körű mobilitás és a transzparencia biztosítása a felsőoktatásban vívmányokon van.

A bevezetés időszakában nem csak a képzés keretei, hanem az bemeneti követelmények (érettségi rendszer, Nemzeti Alaptanterv) is változáson mentek át. A felsőoktatás fejlesztésért felelős vezetői ebben az időszakban éppúgy nem rendelkeztek programfejlesztői kompetenciákkal, mint ahogyan a közoktatás sok szereplője sem bírt ilyenekkel akkor, amikor elindultak a tartalmi modernizációs folyamatok. Ez lehet az egyik forrása annak, hogy reformot a felsőoktatás sok szereplője kudarcként élte meg. A bolognai rendszer bevezetésekor sokkal nagyobb energia fordítódott a formai bevezetésre – amelyben szakmai jártassággal rendelkezett a programfejlesztő-, mint a tartalmi vonatkozásokra.

A bolognai rendszer bevezetésével megjelent KKK-k alapvetően ugyanarra a modern tanulószervezési felfogásra, azaz a tanulási eredmények kompetenciaalapú meghatározására épülnek, mint a nem sokkal korábbi OKJ-reform során kidolgozott új vizsgakövetelmények. A felsőszintű oktatásban ekképpen egy egységes oktatásszervezési felfogás húzódik, amely az egyes felsőbb szintekre történő továbblépés valamint az egyes szintek intézményei közötti átjárhatóságot is segíti. A tanulási eredményekre koncentrálnak a szintleírások azt az oktatási szemléletet közvetítik, amelyben a hangsúly a tanulón, a hallgatón, az ő általa megszerzendő ismereteken, készségeken, kompetenciákon van. Ennek megfelelően más típusú tantervre, oktatási és értékelési módszerekre van szükség. Noha a kompetenciaalapú tanulási eredmények meghatározására épülő tartalmi követelmények kidolgozása és elfogadása, illetve ezek alapján a képzési programok átdolgozása és akkreditáltatása kevésbé kézzel fogható momentum, mint a felsőfokú végzettségek két szintre bontása, de tartalmi szempontból mégis ez az igazán jelentős változás. A tartalmi változások magukkal hozták a tanítás módszertanának a változásait is elsősorban azokon a területeken, ahol a felsőoktatás és a munka világát képviselők között aktív kommunikáció alakult ki.

A kreditrendszer bevezetése a szabad választás, vagyis az egyéni tanulói életút alakítását igényének kielégítését, az átjárhatóságot, szakok, intézmények és képzési szintek között, részképzések, résztanulmányok kölcsönös elismerését, az idővesztés nélküli tanulmányok folytatását, a tanulmányok nemzetközivé válásának lehetőségét, a tanulmányi munka mérését, összehasonlíthatóságát tette lehetővé, s egyben a kredit az oktatásszervezés és a finanszírozás alapjául szolgál. A kreditrendszerű oktatás alapvető elvei (kreditelismerés, korábbi tanulmányok beszámítása, kreditallokáció) azonban nagyon nehezen érvényesülnek, ugyanakkor sok esetben a krediteloszlásban az oktatás, oktatásszervezés, foglalkoztatás garanciális elemei váltak hangsúlyossá. A rendszer jellemző hátrányai továbbá, hogy a hallgatóknak túlságosan sok tárgyat kell félévente felvenniük (180 kredit/7 szemeszter=26 kreditnyi terhelés szemeszterenként átlagosan), ekképpen nem tudnak egy-egy tématerületben elmélyedni vagy szintetizáló ismereteket szerezni. Az oktatók esetében is jellemzően igaz, hogy számos tárgyat tanítanak, ezért nem tudnak kellő időt fordítani a minőségi kutatásra és publikálásra.

A bolognai rendszer általános elvei és keretei a képzés és az intézmények egységesítésének illetve egységesülésének irányába hatnak. Emellett azonban a felsőoktatás differenciálására is szükség lenne, hiszen nem igaz, hogy mindenki egyforma, egyformán tanul, sőt, egyformán jól tanít, vagy mindenkinek egyformát és egyforma módszertannal kell tanítani.

A bevezetést követő időszakban tapasztalt erősségek és gyengeségek a rendszer finomhangolását tették szükségsszerűvé, amely folyamatok jelenleg is zajlanak. Ilyen fontos európai szintű változás például Európai Képesítési Keretrendszer kialakítása valamint hazai bevezetése. Az EKKR fő célja is a mobilitás, az átláthatóság és az elismerés megkönnyítése a nemzeti rendszerek között. Az EKKR olyan átfogó keretrendszer, amely világossá teszi az európai nemzeti képesítési keretek és rendszerek, valamint az azokban foglalt képesítések viszonyát, és így a nemzeti keretek, rendszerek közötti illeszkedési mechanizmusként, metakeretként szolgál. Az új keretrendszer és a kreditátviteli kezdeményezések megkönnyítik mindenféle (formális, nem formális, informális) tanulás kölcsönös elismerését azáltal, hogy közös referenciaszinteket állítanak fel. Ezek a referenciaszintek is tanulási eredményekre épülnek, amelyeket ismeretek, készségek és kompetenciák fejeznek ki (nem pedig intézményi struktúrák és input faktorok). Így ez a keret referenciapontként szolgál a nemzeti szintű keretek számára, ezzel is elősegítve a képzési rendszerek átjárhatóságát.

A KKK a felsőoktatás által kiadott képesítések szabályozó dokumentuma, jelentős befolyást gyakorol az intézmények által vitt szakok tartalmára és ezzel a képzés eredményességére. Emiatt kézenfekvő, hogy a képesítések felülvizsgálata rendszeres időközönként megtörténjen mind létjogosultsági, mind aktualitási szint szempontból. A hazai felsőoktatás képesítési rendszere a ciklusos szerkezet felmenő rendszerben történt bevezetését követően nem mutatott változást, nemcsak a képesítések mennyisége és területek közötti eloszlása stabilizálódott, hanem a belső szerkezet is. E terület átalakulására kerül végre sor az elkövetkező időszakban, beépítve az EKKR fő jellemzőit.

Szolnok, 2016. február 19.

Mondok Anita
Doktorjelölt